

Работа в областта на домашното обгрижване I: Хора и ситуации в контекста на работната среда

Повече от 4 милиона души в Германия, които се нуждаят от грижи, са обгрижвани у дома. Една от групите, която от години има важен принос за това и досега е получавала малко внимание в областта на извънболничната помощ, са около 300 000-600 000 болногледачи и социални асистенти. Въз основа на резултатите от онлайн проучване, проведено сред 429 болногледачи от Полша, България, Хърватия и Румъния, са представени социално-демографските и свързаните с трудовата заетост характеристики на тази целева група

Невидима досега група

Болногледачите и социалните асистенти често са чуждестранни граждани, които обгрижват възрастни хора в частни домакинства и получават заплата в замяна на работата си. Досега в Германия липсва както сигурна правна рамка за този вид обгрижване в частни домакинства, така и данни за условията на труд (1). Поредица от четири информационни публикации в baua: „Факти“ предоставят данни по този въпрос: за работната ситуация (в тази информационна публикация), за свързаните с работата изисквания и ресурси, и за здравословното състояние на болногледачите и социалните асистенти.

Основни данни от проучването

Представените тук резултати са от проучването „Определяне на работното и здравословното състояние на болногледачите и социалните асистенти в Германия“. То е иницирано от Федералния институт за безопасност и здраве при работа (Bundesanstalt für Arbeitsschutz und Arbeitsmedizin) през 2023 г. и е подкрепено от Minor-Wissenschaft Gesellschaft. Проучването, в което 429 болногледачи и социални асистенти взеха участие, се проведе в социалните мрежи.

Чести анализи представят информация за социално-демографските и свързаните с работата характеристики на целевата група. При налична информация, предоставените данни от целевата група се сравняват с подходящи референтни групи.

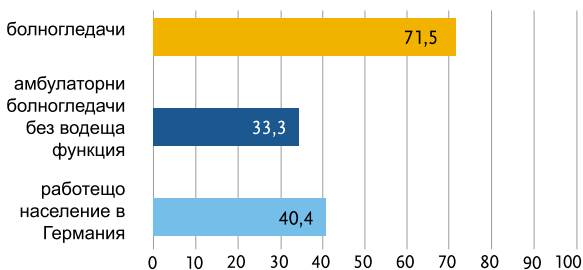
Социално-демографски характеристики

Възрастта на участниците в проучването е между 21 и 75 години, като средната възраст е 55 години. По-голямата част от тях са жени (93 %). Почти 50 % от болногледачите и социалните асистенти имат полско гражданство, 30 % - българско, 13 % – хърватско и 4 % – румънско. Останалите участници са с различна националност. 61 % от участниците в проучването са заявили, че имат завършено професионално обучение. За 16 % това е професия от сектора на здравеопазването. От тези, които не са завършили професионално обучение, 40 процента са посещавали курс за обгрижване или друг подобен курс, преди да започнат работа като болногледач.

Работни условия: трудов договор и характеристики на работното време

Участниците в проучването работят като болногледачи в Германия средно (медиана) от шест години (минимум: по-малко от един месец, максимум: 35 години), а на настоящата си позиция по време на проучването - средно от осем месеца (минимум: по-малко от един месец, максимум: 19 години). Повечето болногледачи работят чрез граждански договор като изпълнители (Auftragnehmerin bzw. Auftragnehmer) (43 %), 39 % са наети с договор служители, а 11 % са самостоятелно заети лица (с Gewerbe). Останалите участници са посочили различна или никаква професионална позиция (8 %). Половината от болногледачите имат писмен договор. Малко под три четвърти от тях са сключили договора с посредническа агенция, като половината от сключените договори са за определен срок. 17 % от болногледачите, които имат договор, не са го получили преди да започнат работа. В малко под една трета от случаите в договора не са посочени клаузи за седмичното работно време.

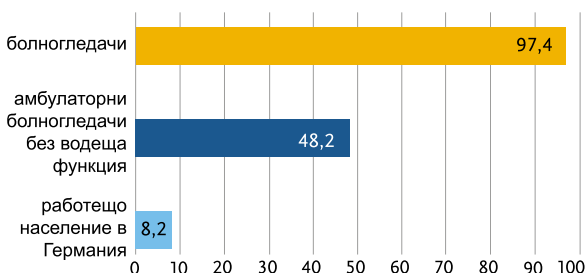
На въпроса за обичайния брой работни дни в седмицата 77 % от участниците в проучването са посочили седем дни, 19 % – шест дни, а 4 % – пет дни. На фигура 1 са представени средните седмични работни часове на болногледачите, в сравнение с работното време на служители, полагащи амбулаторни грижи, и с работещото население в Германия. Болногледачите работят приблизително 72 часа седмично повече в сравнение с посочените групи.

Фиг. 1 Работни часове на седмица при сравнение на различни групи, в проценти (болногледачи N = 372, амбулаторни болногледачи без водеща функция N = 493, работещо население в Германия N = 42 милиона¹).

По-голямата част от болногледачите работят и вечер (88 %), а за 63 % от участниците се очаква да полагат грижи и през нощта.

Почти всички болногледачи и социални асистенти работят през почивните дни (97 %). Този дял е значително по-нисък при служителите от други професии, но също и при амбулаторните болногледачи (фиг. 2).

Фиг. 2 Сравнение на различни групи относно постоянна или редовна работа през уикенда, данни в проценти (болногледачи и социални асистенти N = 418, амбулаторни болногледачи без водеща функция N = 519, работещо население в Германия N = 42 милиона¹)

Тъй като сред болногледачите и социалните асистенти обикновено липсват договорни клаузи за седмичното работно време, информацията за степента на извънреден или допълнителен труд може да бъде анализирана само в ограничена степен. Три четвърти от работещите на трудов договор и 90 % от работещите без договор са отбелязали, че извънредният им труд не се компенсира нито финансово, нито чрез заместващ отпуск. При работещото население в Германия това се отнася само за 12 %².

¹ www.destatis.de

² Arbeitszeitreport 2021

В рамките на проучването болногледачите и социалните асистенти бяха попитани и за дните отпуск. Според проучването те имат средно (медиана) 28 дни отпуск годишно. Доколко това действително е отпуск в съответствие с Федералния закон за отпуските или това са неплатени, неработни дни, които болногледачите използват, за да пътуват до дома си, трябва да бъде анализирано.

Извод

Застаряване на населението и организация на труда, съобразена с възрастта: Прави впечатление високата средна възраст от 55 години за работещите като болногледачи и социални асистенти (за работещите в други професии тя е 43 години през 2022 г.). Поради това въпросите засягащи застаряването и подходящата за възрастта организация на труда (2) са от особено значение за тази група.

Писмени трудови договори: Само половината от анкетираните болногледачи имат писмен договор, който може да бъде под различна форма (трудов договор, граждански договор и др.). Едва две трети от участниците имат договор, в който е регламентирано работното време. Въпреки че германското трудово законодателство не предвижда задължително сключване на писмен трудов договор, за работещите като болногледачи без писмен трудов договор е много по-трудно да защитават трудовите си права. Езиковите бариери затрудняват допълнително работната ситуация на болногледачите. Една от възможностите за разрешаване на този проблем би било законово регламентиране, работата като болногледач да бъде възможна само в рамките на трудово правоотношение. В такъв случай посредническите агенции ще бъдат задължени да сключват писмен трудов договор с болногледачите и социалните асистенти.

Законосъобразно работно време: Твърде дългото работно време – на седмица (често 7 дни), но и на ден (повече от 10 часа) – е в момент, когато в Германия все повече се обсъжда въвеждането на 4-дневна работна седмица. Изключително важно е да се анализира до каква степен изискванията за работното време, определени в Закона за работното време (ArbZG) (максимална продължителност на дневното работно време, периоди на почивка, документиране на работното време и т.н.), са гарантирани и за болногледачите и социалните асистенти. Тази целева група, която е по-слабо видима за институциите, отговорни за прилагането на разпоредбите за работното време и за здравето и безопасността на работното място, работи в реалност, отделена от законите за работното време. Налице е спешна необходимост от преразглеждане и предприемане на действия за защита на болногледачите и социалните асистенти (3). Едно от решенията е да се наложи спазване на законовите изисквания за работното време. Съгласно ArbZG седмичното работно време не може да надвишава 48 часа. То може да бъде удължено до 60 часа, само ако в рамките на четири календарни месеца се спазва максимална средна продължителност от 48 часа седмично.

Допълнителна информация

1. Adamescu, A. et al. (2022). Häusliche Betreuung in Deutschland als Schwerpunkt im Rahmen des Projektes „MB 4.0 – Gute Arbeit in Deutschland“. Zusammenfassung und Ergebnisse. Minor.
2. Mühlenbrock, I. (2017). Alterns- und altersgerechte Arbeitsgestaltung. Grundlagen und Handlungsfelder für die Praxis. 2. Auflage. Dortmund: BAuA.
3. Emunds, B. et al. (2021). Gute Arbeit für Live-In-Care. Gestaltungsoptionen für Praxis und Politik. NBI-Positionen 2021/2, Hans Böckler Stiftung.

Suggested citation

Rösler, U., Nguyen, D., Skwarek, A. Wegge, J. & Melzer, M., 2023. Work in home care I: People and work situations. Dortmund, Germany: Federal Institute for Occupational Safety and Health (BAuA).
baua: Facts. Bulgarian translation. German original available: doi:10.21934/baua:fakten2023092

Version: October 2023